

Lehet kritizálni, de azt nem lehet mondan, hogy Trump tétlenül töltötte volna az első heteket, nemcsak belakni igyekezett a nyugati szárnyat, de 30 elnöki rendeletet (executive orders) kívánt aláírni az első három hónapban. Ez bizony tekintélyt parancsoló darabszám, mert Harry Truman elnöksége óta a legnagyobb ilyen, a kongresszus véleményét partvonalra helyező lépéssorozat.

Az ígéreteket azonban csak módjával követték a tettek. A kampányüzem-módban – és főleg a finisben – gyakran és magas decibelen hangzottak el ígéretek (legutóbb a pennsylvaniai Gettysburgben, tavaly októberben) arról, hogyan fogja a kormányzat lecsapolni a washingtoni bürokráciamocsarat, és megreformálni a kormányzást, ha hivatalba kerül. Az ígéretek hosszú listája rövidülni látszik. Bár bizonyos frontokon rapid cselekvést láthatunk, ideértve azokat a kellő nyomatékkal bíró lépéseket is, amelyek azonnali, közvetlen nemzetközi hatásokkal is bírnak. Ilyen lépés volt a csendes-óceáni nemzetközi partnerségi kereskedelmi megállapodásból (Trans-Pacific Partnership, TPP) való kivonulás, amely így, az USA távozásával, lényegében erejét veszítette (Kína eredetileg sem volt benne). De az elnök nem késlekedett a Legfelső Bíróság megüresedett helyére egy maszszívan konzervatív bírót kinevezni, továbbá zöld utat adott a Keystone olajvezeték megépítésének. Nem tett le a mexikói határon húzódó fal építéséről sem, de a projekt finanszírozási részletei homályban maradtak (a kampányban még „Mexikó fog fizetni érte” hangzott el, az állítás már finomodott azzal, hogy Mexikó fogja állni a számlát egy későbbi időpontban, valamilyen formában).

Donald Trump Fehér Házban töltött első száz napja nem diadalmenet, de nem is totális csalódás. Minden elnök hamar visszafelé csúszik az elfogadottsági értéket tekintve megválasztása után. Régi tapasztalat, hogy az amerikai elnökök hivatalba lépésének közös „sorsa”, hogy a magasán induló elfogadottsági számok (approval ratings) az idő előrehaladtával meredeken lefelé veszik az irányt. Obama elnök sem kezdte túl jól saját első három hónapját, a támogatók, elutasítók számának nettó változása nála igen hamar 60 százalékról 30 százalékra esett, de még erős pluszban maradt, szerzett új híveket. Trump elnöknek ez egyáltalán nem sikerült. Népszerűsége lejtemenembe került, a tendencia az ő esetében is erőteljesen negatív (új támogatókat a másik táborból nem tudott szerezni, és a szimpatizánsai 15 százalékát elveszítette). De még mindig masszív támogatói tömeget tudhat maga mögött, persze alapvetően a republikánusok körében, ahol viszont szinte reagenni magasságokban, 85 százalék körül szárnyal a támogatottsága. Ez jó eséllyel azt is jelenti, hogy amennyiben a gazdaság állapota nem romlik – márpedig mértékadó elemzőházak szerint tartós, a 3 százalékot közelítő növekedéssel lehet számolni az előttünk álló két évben –, akkor az elnökből esetleg kiábrándulók mind nagyobb serege sem oszt vagy szoroz a magabiztos kormányzás képének alakulásában.

A kampányígéretek egy számottevő része persze aligha volt betartható, ezt az igényes republikánus sajtó éppen úgy tudta, mint a hivatali kinevezésre váró, név nélkül nyilatkozó kormányközei bürokraták sokasága.

*

Ilyen, nehezen tartható ígervény volt Kína alapos megleckéztetése. Mint ismeretes, az elnökjelölt Trump a kampány alatt durva kirohanások kíséretében ismételte az amerikai vámtárhozon a kínai kereskedelemmel kapcsolatban általánban és a kínai valutamani-puláció – szakmailag egyébként meg-alapozatlan – vádjá miatti súlyos szankciók bevezetését. A kínai pártvezérnek, Hszi Csin-pingnek a floridai Trump-birtokon tett látogatása nyomán azonban alaposan felpuhultak az amerikai fenyegetések, és konkrét, büntetőlépésekről sem hallottunk. Ez azért is pozitív fejlemény, mert egy tartós, pláne több fronton kialakuló nemzetközi kereskedelmi háború sok jóléti „véráldozattal” is jár, csak vesztesci lennének, legfeljebb ideológiai diadalokat lehetne benne aratni. Ez utóbbiakra pedig a kínai félnek, az otthoni sziklaszilárd ideológiai monopóliuma miatt, nincs szüksége. De a Trump-adminisztrációnak sem, hiszen most már a választások után vagyunk. Legfeljebb csak annyiban, hogy

MAGAS ISTVÁN:

Mézeshetek után

A mindenkori amerikai elnöknek az első három hónap kegyelmi állapot, szinte mézeshetek a Fehér Ház nyugati szárnyában. Ezt, vagyis az első száz napot követően azonban a sajtó nem hajlandó kimélni az új elnököt, kegyetlenül számon kéri a kampányban tett ígéreteket.

az óriás kommunista ellenféllel szemben erőt demonstráljon, egy megállapodást azért fel tudjon mutatni, az elnök kedvenc kifejezésével élve: „We have a deal done”, vagyis az üzlet megkötötte. Minden ilyen megállapodás értékes. Kína ugyanis már világgazdasági értelemben is óriásnak számít, sőt, nyugodtan mondhatjuk, superhatalomnak, amely kellő hatótávolságú kereskedelmi fegyverzettel bír bármilyen barátságtalan amerikai lépés azonnali megtorlására. Az amerikai durván protekcionista lépésekre várhatóak a kínai ellencsapások, amelyek rapid módon súlyos károkat okozhatnak a Kínába települt amerikai vállalatoknak, de az ázsiai kereskedelemről függő amerikai munkavállalók százezreinek is. Ezt a Fehér Házban is nagyon jól tudják. Még akkor is, ha a Kereskedelmi Tanács új vezetője, P. Navarro – aki fiatal, PhD-t jegyző korában és akadémiiai publikációiban inkább a szabad kereskedelem híve volt, ma pedig kommunikációjában erősen protekcionista – Kínával kapcsolatos konfrontatív nyilatkozataival nagy médiafigyelmet kapott, mert rendre „unfair” jelzővel illette és tarthatatlan praktikákkal vádolta Kína nemzetközi kereskedelmi ügyleteit. Ez a hangos vádaskodás mára bizony jelentősen elhalkult, a vita újra a WTO-tárgyalások falai közé szorult, ahol a nemzeti kormányok képviselőinek ütközetei ugyan nem kevésbé élesek, ám a világ ezt mégis kevésbé érzékeli, a médianak sem olyan értékes „csemege”.

A nemzetközi kereskedelemmel ellentétben Kína világhatalmi ambícióit az új amerikai adminisztráció – feltehetőleg – sokkal kevésbé lesz hajlandó elfogadni: a nagy geopolitikai játszmákban, ideértve a Dél-kínai-tenger vitatott térségeit is és természetesen a Koreai-félszigetet, a Fehér Ház aligha fog majd készségesen lemondani a II. világháború utáni erős pozícióiról, még annak ellenére sem, hogy Kína is a győztes oldalon állt. Azért rögzítsük, hogy katonai ütőerő dolgában Kína szintén egyértelmű óriás: hagyományos szárazföldi ereje tekintélyt parancsoló, nukleáris csettentő potenciálja is a világranglista harmadik helyére sorolja őt (USA, Oroszország mögé), ám tengeri arzenálja még „picinynek” számít a nemrég vízre bocsátott repülőgép-anyahajjával együtt is. Az igazán nagy geopolitikai hadszíntéren – és persze az ENSZ BT-ben a különvéleményhez – ez is jóval több, mint elegendő.

Pusztán az új elnök sajátosan erős személyisége, világlátása, a problémák gyors megoldását kedvelő habitusa ellenére az USA külpolitikájában komoly irányváltásra nem nagyon lehet számítani. Sőt, mintha az amerikai befolyás és dominancia – a korábbiakkal megegyező irányú – szándékolt demonstrálása, esetenként növelése lenne érzékelhető a világ katonai összetűzésektől erősen felhevített válságövezeteiben. A Koreai-félszigeten bizonyosan, de Szíriában is, aminek kellő nyomatékot adott az amerikai cirkálókról kilőtt rakétatámadás ereje. Az erősebb amerikai jelenlét a világfolyamatokban és az újráfókuszált geopolitikai eltökéltség sok mindenben észlelhető, de leginkább azonban az 53 Mrd dollárral felduzzasztott új katonai költségvetésben. De vannak jelentős átalakítási tervek a Külügyminisztérium (State Department) szervezeti felépítését, feladatait illetően is. Ezek önmagukban is új diplomáciai felfogást tükrözhetnek, amennyiben az új külügyi adminisztráció régi feladatainak koncentrálsát, áramvonalasítását kívánják elérni. Jól érzékelhető ellenállást váltott már is ki az a hír, hogy a nemzetközi szervezetek támogatását általában és különösen az amerikai segélyhálózat (USAID) költségvetését, a harmadik világot támogató pénzforrásait kurtítani kívánják, és az amerikai éves ENSZ-hozzájárulás csökkentését is kilátásba helyezték. Előfordulhat, hogy a Külügyminisztériumban osztályok és részlegek szűnnek meg (vagy olvadnak be másikba), ami a korábbi prioritások hátrébszorolását jelzi

az új célok fontossági sorrendjében (ilyen forrást és befolyást veszítő területek lehetnek például a klímavédelem, az emberi jogok). Egy azonban biztosan látszik: a Külügyminisztériumot érintő pénzügyi restriktív-megszorító lépéseket nem lesz könnyű elfogadtatni a kongresszussal. Lindsey Graham, a prominens, külpolitikában jártas republikánus szenátor ezzel kapcsolatban már élesen így fogalmazott a sajtónak: „Dead on Arrival”, azaz holtában született fehér házi kezdeményezés, amit a kongresszus jó szívvel nem támogathat.

*

Az „America first!” jelszava tehát mint-ha nehezebben érvényesülne a diplomácia frontján, ahol bizony több tapintat és előkészítés szükségeltetik a változtatásokhoz. A kiépült külügyi világhálózat tekintélye ugyanis változatlanul nagyon nagy, mint ahogy a tehetetlensége is. Ám a külügyi apparátusban erős ellenállásba ütközhetnek az elnök átalakítási tervei. Ahogy azt az egykori védelmi miniszter, James Mattis legendásan epés megjegyzésével anno a kongresszus fejéhez vágta: „ha nem látják el kellő pénzzel a külügyet, akkor nekem több muníciót kell vennem”, értsd: diplomácia hiányában ugyanis több konfliktus lesz a világban, növelni kell a katonai készleteket. Az új külügyi működés operatívabb kíván lenni: gyorsítani, erősíteni kívánják az egyes ügynök-

ségek és a minisztériumok közötti döntéshozatalt, ami a Nemzetbiztonsági Tanács (NSC) befolyásának csökkentésével is járhat. Ez idő szerint az átalakítások során a Védelmi Minisztérium pozíciói sokkal jobbnak tűnnek, a külügy húzhatja a rövidebbet, de a mérkőzés még nincs lefutva.

Az átszervezéseknel jóval izgalmasabb és nagyon fontos üzenete van a világ felé annak, hogy hova utazik és kit fogad az elnök az első száz nap alatt, illetve terminusa elején. Az európai NATO-csúcson kívül, ahol a védelmi kiadások emeléséhez megerősítést fog kérni a tagországoktól, Trump a Brexit-döntés és Emmanuel Macron győzelme nyomán új európai konstellációval néz majd szembe. De az elnök elmegy Izraelbe, Szaúd-Arábiába, és találkozik a katolikus egyházfővel is, ezzel Amerika legszebb arcát, toleranciát és megértést mutatva a nagy világvallások felé. Érik egy személyes találkozó lehetősége Észak-Korea vezetőjével, Kim Dzsong Unnal a háborús készülődésig hevített konfliktus hőfokát mérséklendő.

A gazdaság területén nagy várakozás előzi meg a társasági adó megreformálására tett ígéreteket. Jelenleg a tipikus társasági adózási sáv 20-25 százalék közé esik, ez jóval alacsonyabb, mint a szövetségi adókulcs alapváltozata, ami 35 százalék. Rengeteg speciális szabály és kivétel azonban az átlagot visszaviszi az alacsonyabb (20-25 százalékos) sávba. Az új pénzügyminiszter, Steve Mnuchin alapos egyszerűsítést ígér, melynek eredményeként kisebb lesz a fizetendő adó és az adóelkerülést választók köre is, és talán nagyobb az adóbevétel szövetségi szinten. Az igazán

nagy bevételi falat azonban az lehet, ha a külföldön termelt profitokat kellemszebb feltételek mellett lehetne hazavinni Amerikába, elérni, hogy a profitot a behemót nagy cégek ne külföldön „parkoltassák” (például csak egyedül az Apple 250 Mrd dollár nyeresége üldögeél európai bankokban). A terv papíron jónak ígérkezik, tehát szélesebb adóalap alacsonyabb kulcsokkal. A nagyobb baj azonban, hogy a kisebb és a speciális jogi formátumú vállalkozások (a családi vállalkozásoktól a hedge fundokig), amelyekből 31 millió regisztrált van az USA-ban, adják a teljes hivatalos tőkejövedelmek több mint felét, tehát az adóalap felét is! Adófronton a „kicsiknek” még nem látszik egyértelműen a javulás és érdekeltsgnövekedés. A kongresszusi támogatás sem lefutott menet, mert a képviselőknek otthon (körzetükben) azt kell bizonyítaniuk, hogy az „Amerika Rt.” hagyományos ereje működik, vagyis a kisember kisvállalkozása is kaphat adókönynyítést és segítséget a törvényhozástól. Mert hogy általában a nagyok jól járnak, azt a választók már az USA-ban is régóta tudják.

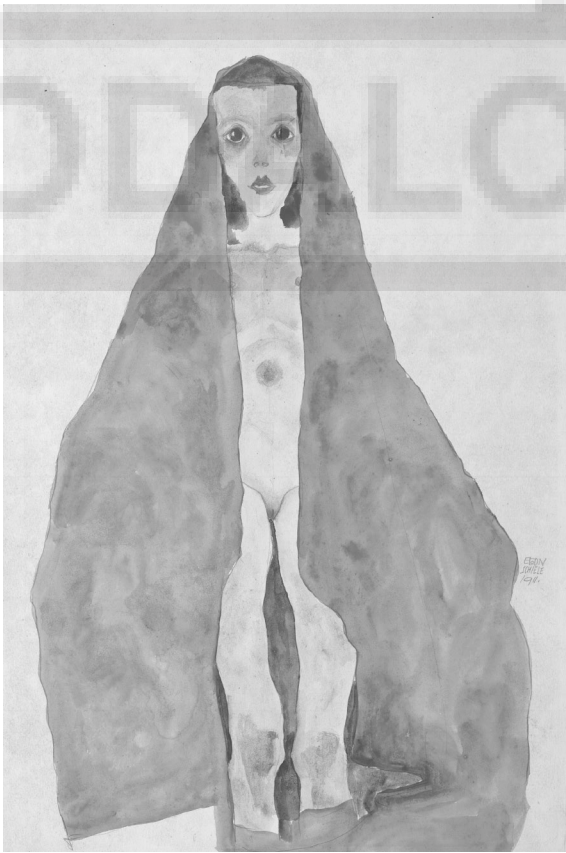
*

Amerika az új elnök első száz napja után is súlyosan megosztott.

Jól jellemzi a helyzetet annak az ifjú párnak az esete, akik úgy kerültek egy nagy nézettségű tévésow műsorába, hogy majdnem összevesztek a mézeshetekben. A férj ugyanis azt mondta az ifjú arának: „Azért tudtalak elvinni erre a szép nászútra, mert a részvényeim nagyot emelkedtek.” Mire az asszony: „Engem te ne utazzass a bevándorlás elleni hullámokon, az én szívem is bevándorlók!” Kimerítő veszekedést produkáltak a tévénézőknek, majd kibékültek.

Nézetek és lakók a Fehér Házban cserélődnek, Amerika akkor is, feltehetően még sokáig, a szélsőségek és a lehetőségek országa marad, ahova változatlanul nagy tömegek kívánnak bevándorolni.

Schiele szélsőségei

Egon Schiele: Lányakt okker kendőben (1911). Albertina, Wien

Ha csak azt vesszük, hogy Egon Schiele (1890–1918) papíralapú munkái közül összesen százhatvan válogatott gouache festményét, akvarelljét és rajzát hozta össze Klaus Albrecht Schröder igazgató-kurátor a bécsi Albertina, valamint osztrák és külföldi köz- és magángyűjtemények tulajdonából, ez a reprezentatív tárlat már akkor is megér egy látogatást. A rendező elképzelése szerint a magányos művész és a társadalom, valamint a falakra függesztett páratlan oeuvre és kora földhözragadt realitása közötti kontrasztot a térben lebegő óriás fotográfiák hangsúlyozzák.

A mindössze évtizedes életmű valamennyi szakaszát bemutatják, az ifjúkori zsengektől a korai halála előtti, utolsó skiccekig. Stílusfejlődése a naturalizmustól, szimbolizmustól az impresszionizmus kései fázisáig követhető, nem utolsósorban a Wiener Werkstätte és a Jugendstil reá gyakorolt, döntő hatásáig. Választott példaképe az ünnepeelt festőfejedlem – Gustav Klimt – volt, de nála a rajz csak másodlagos szerepet játszott jobbára allegorikus piktúrája mellett, mint ötletrogzítás, terv és előzetes vázlat, viszont Schielénél a grafika önállóvá és az olajképekkel egyenrangúvá vált. Alig húszévesen, már 1910

táján kialakult másokéval összetéveszthetetlen, egyéni stílusa, a teljesen semleges háttér ellentétéként a figurák és tárgyak kontúrjainak erőteljes hangsúlyozásával, többnyire szecessziós dekorativitással. Klimt idealizáló téma-világával szemben Schiele drámaiságát a rusztikus szerkesztés mellett az olykor sötét kolorit is tovább fokozza. Az esztétizáló szépség helyett szívesen hangsúlyozta a taszító vonásokat, a normális mellett a patológikust is kutatta, hogy az álságos prüdséget meg a nyárspolgári morált a vérbő erotikával provokálja. Az olyan tabuk döntögetése mellett, mint a kiskoriúk vagy az azonos neműek szexualitása, átmenetileg háttérbe szorultak bizonyos szakrális vonatkozásai, gondoljunk itt csak a bizánci ikonok ihlette V-alakú ujjtartásra vagy a Fin de Siècle életörömet habzsoló fényűzésével szemben a szerzetesi szegénység propagálására, félig meztelen és legfeljebb rövid inget vagy durva barátszuhát hordó, magányos vagy páros férfiguráinak hosszú sorával. Csak a legújabb kutatások tárták fel, hogy 1912–1918 közötti, ún. allegorikus művei csoportjában az olyan patetikus címadású kompozíciók – mint a *Megváltás*, *Áhítat* vagy *Az igazság feltárnása* –, a XIII. századi „spirituálisok”, illetve Assisi Szent Ferenc tanaival szembesült mélyrehatóan. Festő barátja – Albert Paris Gütersloh – feljegyzése szerint: „A kevés valódi művész között Schiele a valóban jóannes kevesek közé tartozott.” Másik kortársa – Johannes Käfer – 1946-ban Schiele „színtiszta jóságát, a teremtmények iránti franciskánus szeretetét, valamint hamisítatlan szerénységét” méltatta. A mostani tárlat tudományos tanácsadója – Johann Thomas Ambrózy – az 1911-ben elkezdett Szent Ferenc és Klára sorozatból a *Megtérés*, *Beczés* meg az *Agónia* esetében mutatta ki az aszkézis szembesítését az anyagi javakat harácsoló törekvéssel...

A hazai vonatkozások sem hiányoznak, mivel Schiele már 1912 elején vendégszerepelt Budapesten a Neukunstgruppe (Újművészeti Csoport) tagjaival. 1912-13 fordulóján Győrben tartózkodott a dúsgazdag szeszgyáros és műgyűjtő Léderer familia villájában – akikkel még Klimt hozta össze –, és a legidősebb fiú, a kamaszodó Erich Léderer 1913-ban beferezett olajportréjához mintegy húsz akvarellt meg vegyes technikájú vázlatot vagy ceruzarajzot készített, különféle álló és ülő pózokban, amelyekből itt és most is ízelítőt kapunk, az Albertina, illetve a Kunstmuseum Basel tulajdonából, végül a mi Szépművészetink késősönözte a *Két barátó* (1912) erotikus kisugárzású és dekoratív akvarelljét. 1917 őszén Schiele közvetítésével vásárolták meg Lédererek Klimt *Beethoven-frízét*, így maradhatott az utókorra a Wiener Secession eme örökbecsű kelleke.

Wagner István

(Egon Schiele, Albertina, Bécs. Megtekinthető június 18-ig, a müncheni Hirmer Verlag 380 oldalas, gazdagon illusztrált katalógusának kíséretében. Lapszámunk képeit a tárlat anyagából válogattuk.)